26ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 7018 — 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1909 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 26 ՄՈՒՀԱՄՐԷՄ 1327 — 17 Février 1909 — 26me année — N. 7018

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղ.
» » վեցամսեայ 45 »
Գաւառներու համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 25 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Փոքրաթար ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آروديلك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قره‌كين بوياجيان
درحلله غلطه

AREVEAK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԵՕԹՆԵԱԿԸ

Տարիին ընթացքին մէջ չունինք այսպիսի եօթնեակ մը ուր Ազգութիւն ու Եկեղեցի այնպէս սերտ գրկած բլան զիրար, օ՛րքան է և օ՛րպիսին է Բարեկենդանի այս եօթնեակը:

Մեր պատմական ու գրական անձնական, անհամեմատ Հայրապետը վեհական փառքով մը կը բանայ եօթնեակին դուռը,— Սահակ Պարթեւ:

Իր եռեւէն, լուսեղէն երամի մը պէս, պատմական գծին վրայ կ՝ելլէ, Դեւոնդեանց դասը: քահանաներ, որոնք, Եկեղեցիին փառքին համար, Հայրենիքի զոհերը եղան. Հայրենիքի փառքին համար՝ Եկեղեցիին զոհերը եղան:

Ատոնցմէ եօքն է Մեծ-Հիւդչաքիին, ազգային, պատմական, Եկեղեցիի, Հայրենիքի հինգ չաքիին, — Տօն Մամիկոնեան զօրավարներու և իրենոցներուն:

Ես կը կարծեմ թէ այդ ամենքին մէջ ներքին կապ մը կայ, կաթուղիկոսէն մինչեւ քահանաները, քահանաներէն մինչեւ զօրավարներն ու մինչեւ հասարակ զինուորները:

Ու մեծ դպրոցի մը գործը եղաւ ատ: Ինչքը Հայրապետը կեցած մեծ չարժումի մը գլուխը, միտքերն ու սիրտերը կերպաւորեց իր ուզածին պէս, ու ջախջախուած քաղաքական ուժի մը տեղ, բարոյական ուժ մը ստեղծեց Հայրենիքի ծոցին մէջ: Այդ ուժը կազմեցին Եկեղեցին ու Դրականութիւնը:

Եկեղեցի և գրականութիւն, համարե՛ թէ միեւնոյն ժամանակ դրուած ազգային խարխիններու վրայ, իրարմով ամրողջացան, իրարմէ ուժ և զօրութիւն փոխ առին: Դրագէտին հոգին՝ Եկեղեցիին կեանքը չինեց, Եկեղեցին գրագէտին հոգին չինեց: Այսպէս Ազգը ունեցաւ ազգային Եկեղեցին ու կրօնական-տոնական գրականութիւնը:

Ատոնց հետ ու անոնցմէ զատ, նոր ուժեր, նոր ոգիներ երեւան եկան Հայրենիքին մէջ:

Երբ ալ ոչինչ կը մնար Ազգին մէջ իր ունեցած քաղաքական զօրութիւններէն, երբ զինուորական հին գաղափարներ արդէն թարչամած էին ջախջախ պղպջամներու վրայ, բարոյական ուժի մը զարթօնքը կուգար տակ ըմբռնել տուած էր մտաւորականի, համազումի սրբութիւնը:

Այդ համազումը, որ նիւթական դէնքերէ աւելի ազգողական էր, երկու հարիւր տարուան չրջանի մը մէջ չկրցին յոյն և սասրի կրօնաւորները փակցնել հայ միտքերու վրայ. կաթուղիկոսի մը հզօր չունչը և իրեն ազակից մը ստեղծագործող աչը կարողացան ընել չատ քիչ ժամանակի մը մէջ, և ատոր միջոցն եղաւ ազգ. գիրն ու գրականութիւնը:

Մտաւոր վանդի մը առջեւ, որ այս անգամ ահռելի էր Հայրենիքի գոյութեան տեսակէտով, Ազգը կը զինուէր մտածումով մը, համազումով մը: Զինուեցաւ. կուռքերու քուրմերուն տեղ քրիստոնեայ հոգեւորականներ էին, որոնք առաջ կը կոչուէին Դեմետրէ, Արձան, հիմա կը կոչուին Ղեւոնդ, Գարեգին, Ներսէն. առաջ նիւթական չոյն էր հզօրագոյն գրդիչը, հիմա ո՛չ մէկ նիւթական օգուտ կամ ակնկալութիւն:

Ու ինչ զօրութիւն այդ մտքի ու համազումի կուբը: Ոչ ոք ժամուընէ կը վախնայ, զի եկեղեցին անմահութեան ծաղիկներով պճնած է անդրչիրիմեան ճամբորդութիւնը. և որպէս զի երկու աշխարհներու մէջ ներդաշնակութեան մը գոյութիւնը կարելի և հնարաւոր ըլլայ, համազումի զոհը անհրաժեշտ էր:

Երբ ցեղ մը այդ ոգիով կը վառուի, այդպէս ճամբայ կ՝ելլէ կեանքի առապարներուն մէջ, անպարտելի կը մնայ, որովհետեւ գաղափարը, համազումը չի յաղթուիր. կը չարչրուի ան, կը խաչուի անգամ, բայց վերջապէս իրեն կը մնայ դասին:

Այսպէս՝ այդ Մեծ-եօթնեակը իր մէջ կը խտացնէ գաղափարի, դաւանանքի, համազումի անհամեմատ ծան մը, և այդ սրբութիւնները կը թանձրացնէ պատմական անձերու վրայ որոնց մէջ իրենց դէմքերը կը բարձրացնէն Սահակ Պարթեւ, Ղեւոնդ, Մամիկոնեան ևն.:

Հայ կինը, որ մինչեւ այդ թուականը իր քանի մը պատմական-աւանդական ափսպրներու վրայ, երեւան կը բերէ ազնիւ քոյրը, հաւատարիմ կինը, հիւմ, Ազգին դժոխային աղէտներուն մասնակից, կը գործակցի, դժնդակ մաքառումներուն, պարբեր եղանակով: Իրմով կ՝ոգեւորի ժամանակակից հայ պատմիչը. անոր սրբոյն ամէնէն քնքուշ թելիկները կը յուզէ, ու անոր գբչին, հայ գպրութեան յաւուկ, ամէնէն արտառուչ ու ինքնատիպ էջերը կը ներչչէ:

Ո՛չ այդպէս գիրք կայ, ո՛չ այդպէս պատմական չրջան ունինք: Գրականութիւն մը կը կանգնի չախջախուած ղէնքերու վրայ. աչքի տեսութենէ, ձեռքի չօչափումէ խլուածը միտքերու մէջ կը փոխուի բարոյական երեւոյթով, հոգեկան նոր կեանք մը կ՝ընդհանրանայ Ազգին մէջ, ու փառաւորապէս, թէեւ տարբեր ձեւով, գարմանումը կ՝ըլլայ անդարձ կորուստներու, — նոր Հայրենիք մը կը ստեղծուի կորսուած Հայրենիքին տեղ, հոգեկան չէնք մը կը բարձրանայ ու մտաւոր տաճար մը կանգնի երրեակ ճառագայթներով, — գրականութիւն, կրօնք ու հայրենիք:

Հրէական մարգարէներու համար կ՝ըսուի թէ «արմատական ոամկավար»ներ էին: Երբ Իսրայէլը կորնցուց ամէն ինչ որ իր գոյութեանը հետ սերտ կապ ուներ, — Երուսաղէմը, տաճարը, իր Դաւիթեան թագը, — ատենք, մարգարէները, Եսային ամենքէն աւելի գերազանց, նոր կեանք մը արծարծեցին վարձուած ոգիներուն մէջ որոնք լքուած, սրատրեկ, ա՛լ ձեռք չէին առներ իրենց նուիրական երգարանները, տաւիղը, հին կտակարանը: Այդ կեանքն էր նոր բարոյական մը Ազգին մէջ: Այդ գրչմը մնաց յաւերժապէս իր հոգիին վրայ, Երուսաղէմի տաճարին տեղ բարձրացաւ յաւիտենական Սիոն մը, աննիւթական բարձրութիւնով, ու Դաւիթին սաղմոսները եղան մշտնջենական թագաւորութիւն մը հոն ուր քաչքչուեցաւ, քչուեցաւ թափառիկ հրեային ոտքը: Քաղաքականապէս չախջախուած հրէական մարմինը, այսօր, իր թիկունքը տուած գրաւոր մեծ չիշատակարանի մը ուր խառնած է իր հոգին, անկորուստ կ՝ապրի ու ապրեցաւ Երուսաղէմի սահմաններէն դուրս: Ու այդ գիրքը համազում մըն է, դաւանանք մըն է:

Նոյնը եղած է մեզի համար. նոյն բանն է այս եօթնեակը մեր պատմական կեանքին մէջ. — դաւանութիւն մը, համազում մը և կռիւ մը անհատապէս ուժերու դէմ, խիզախ ու անվեհեր:

Կը խոնարհիմ այն կաթուղիկոսին առջեւ որ հայ գրագէտը կ՝անձնատուրէ իր վրայ, անհամեմատ փառքով. կը ծախի այն քահանային առջեւ որ իր հայրենիքն ու կրօնքը իրարու կը ներդաշնակէ. կը յափշտակուիմ յիւսուածովը այն քաղին որ զոհը եղաւ մտածումի, ըմբռնումի, դաւանանքի մը:

ՀՐԱՆԴ

ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀ ՊԷՏՔ ՉԷ

Իզմիրլեան Սրբազանի կաթողիկոսութիւնը միտքերը չվոթուեցան մատնած կ՝երեւայ Պատրիարքարանի և Մամուլի չրջանակներուն մէջ՝ Պատր. Տեղապահի ընտրութեան մասին: Բնական է որ այս պայմաններու մէջ տեղապահներու մասին կարելի չէ մտածել, իբրեւ գալ առաջի, յետոյ՝ իբրեւ նախկին ուսուցիչ մը որուն սրտին մէջ դեռ չէ մարած ասպարէզին հուրքը, յետոյ՝ իբրեւ հայ անհատ և իբրեւ կրթութեան բարեկամ որուն գործն ու զրաղումը սերտօրէն կապուած է ազգային-կրթական գործին հետ, յետոյ՝ իբրեւ մէկը որ ժամանակին Դպրոցասէրի հիմնադիրներէն ու պաչտօնեաներէն եղած է, Լեւոն Էֆ. Բանիկեանի հարցումը սերտօրէն կը չահագրգռէ զիս, ու կը փութամ հրապարակաւ յայտնել իմ խոնարհ կարծիքս:

Ահա ինծի առաջարկուած հարցումը. Ինչպես պիտի է յորինուած ըլլայ մեր նախակրթարաններու մէջ գործածուելիք Ընթերցարաններու, զուտ բարոյական, վարդապետական, ընդհանուր նիւթե՞ր պարունակելու են թէ իւրաքանչիւր գասարի և հաղորի հասմաս առհասարակ, արուեստական գիւղատնտեսական եւլլն նիւթեր պարունակելու են նախակրթարանի իւրաքանչիւր դասարանին համապատասխանող ընթերցարաններ:

Նիւթը աւելի պարզաբանելու համար, փութամ աւելցնել թէ՝ ինծի արուած տեղեկութեան նայիլով՝ Տնօրէն ժողովին անդամներուն մէջ կան որ փափաքող են յաղաչրջելու մինչեւ հիմա տիրող կրթական ծրագիրները և նոր սկզբունքի մը վրայ վարկաղմել զայն: Իրենց հիմնական սկզբունքը ընդունելով թէ իւրաքանչիւր դասարանի ընթերցարան պէտք է համապատասխանէ գասառական իւրաքանչիւր կեդրոնի պայմաններուն, այսինքն.

Ընդքուչդի տղոց ձեռքը տրուելիք Ընթերցարանները պէտք է կազմուին ամբողջ դասընթացքը մը որուն պարունակութիւնը ծայրէ ծայր իսկ, մչակէ և ընդլայնէ այգեգործութեան և գիւղատնտեսութեան արհեստները: Որուսայի գասարին մէջ գործածուելիք գասագիրքերը պէտք է բացարձակապէս զբաղին չերամապահութեան և մեսաքաղգործութեան ճիւղերով որոնց պէտք պիտի ունենան նոյն գասարի մէջ ապրող ամէն դասակարգի տղաք:

Այսպէս ալ, օրինակ, Իզմիրցիները պէտք է ունենան անա՛նկ ծրագիր մը ուսանակ գասագիրքեր որոնք պղտիկ հասակէն իրենց տղաքը վարժեցնեն վասնասկական ծանօթութիւններու և թուղի, չամիչի տուրեւառի արհեստներուն: Ատանա, բամպակի և բրինձի մչակութեան վերաբերեալ նիւթերով խճողուած ընթերցարաններ: Սեբաստիա իր արտադրած ցորենին թօգաթի և Ամասիա՝ իրենց պլաղան ու քաղցրահամ պտուղներու մչակութեան և արհեստագործութեան նիւթերուն վրայ ճառող հատորներ ունենան եւն. եւն.:

Վերջապէս, հասարակութիւն, մեղ ուսուցիչներ, ուսուցչուհիներ, անասնաբուժութիւն, զանազան արհեստներ և տեղական ուրիշ արուեստներ անհրաժեշտ կերպով պէտք է որ մտնեն մէկ մի գասարի գործածութեան սահմանուած նախնական ընթերցարաններու մէջ, որպէս զի մանուկ ուչակերպ՝ ետ՛ոն իսկ Մանկապարէզէն սկսեալ՝ տարուէ տարի և չրջանակաբար, յեղյեղէ, կրկնէ երեքնէն նոյն ճիւղերը, մինչեւ գատարտ նախակրթութեան, և՝ երբ գպրոցէն ելլէ՝ ի վիճակի գանուի անմիջապէս չարունակելու ինչ բան որ իր գասատուն յատուկ է: Այսպէսով կ՝ըսեն այս նոր ծրագրին չատագովները, գպրոցէն ելլող մանուկը արհամարհոտ աչքերով պիտի չնայի տեղական արհեստագործութեան, պիտի սիրէ զայն և հոգիով մարմնով պիտի փարի զայն չահագործելու, անտեսական գործադրման ճամբուն մէջ մեծ քայլեր պիտի առնէ և մեր Հայրենիքը անտեսական թըշուառութենէ միանգամ ընդ միչտ պիտի փրկուի:

Հիմա տեսնե՛նք թէ այս հիմերուն վրայ նոր ծրագրեր յօրինել իրօք պէտք է և կարելի է այն ձեւով որ կ՝առաջարկուի:

Այս մասին պիտի խօսինք երկրորդ յօդուածով մը:

ՍԱՐԳԻՍ ԴԱԼԻՔԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼԸ
ԵՒ
ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱՅԺՄԷՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերակազմուած Մխիթարեան Ընկերութեան Տնօրէն Ժողովի անդամ մը, Լեւոն Էֆ. Բանիկեան, իմ կարծիքս ալ կը հարցնէ կարեւոր խնդրի մը վրայ որ կը զրաղեցնէ եղեր Ընկերութեան նորագան Տնօրէն Ժողովը և որ առնչութիւն ունի ընդհանրապէս մեր կրթական գործին հետ:

Մենք աւելի պատճառներ դիս կը մղեն անտարբեր չգտնուիլ իր առաջարկին հանդէպ: Անչն բանէ առաջ, իբրեւ գասառաջի, յետոյ՝ իբրեւ նախկին ուսուցիչ մը որուն սրտին մէջ դեռ չէ մարած ասպարէզին հուրքը, յետոյ՝ իբրեւ հայ անհատ և իբրեւ կրթութեան բարեկամ որուն գործն ու զրաղումը սերտօրէն կապուած է զպրոցական-կրթական գործին հետ, յետոյ՝ իբրեւ մէկը որ ժամանակին Դպրոցասէրի հիմնադիրներէն ու պաչտօնեաներէն եղած է, Լեւոն Էֆ. Բանիկեանի հարցումը սերտօրէն կը չահագրգռէ զիս, ու կը փութամ հրապարակաւ յայտնել իմ խոնարհ կարծիքս:

Ահա ինծի առաջարկուած հարցումը. Ինչպես պիտի է յորինուած ըլլայ մեր նախակրթարաններու մէջ գործածուելիք Ընթերցարաններ, զուտ բարոյական, վարդապետական, ընդհանուր նիւթե՞ր պարունակելու են թէ իւրաքանչիւր գասարի և հաղորի հասմաս առհասարակ, արուեստական գիւղատնտեսական եւլլն նիւթեր պարունակելու են նախակրթարանի իւրաքանչիւր դասարանին համապատասխանող ընթերցարաններ:

Նիւթը աւելի պարզաբանելու համար, փութամ աւելցնել թէ՝ ինծի արուած տեղեկութեան նայիլով՝ Տնօրէն ժողովին անդամներուն մէջ կան որ փափաքող են յաղաչրջելու մինչեւ հիմա տիրող կրթական ծրագիրները և նոր սկզբունքի մը վրայ վարկաղմել զայն: Իրենց հիմնական սկզբունքը ընդունելով թէ իւրաքանչիւր դասարանի ընթերցարան պէտք է համապատասխանէ գասառական իւրաքանչիւր կեդրոնի պայմաններուն, այսինքն.

Ընդքուչդի տղոց ձեռքը տրուելիք Ընթերցարանները պէտք է կազմուին ամբողջ դասընթացքը մը որուն պարունակութիւնը ծայրէ ծայր իսկ, մչակէ և ընդլայնէ այգեգործութեան և գիւղատնտեսութեան արհեստները: Որուսայի գասարին մէջ գործածուելիք գասագիրքերը պէտք է բացարձակապէս զբաղին չերամապահութեան և մեսաքաղգործութեան ճիւղերով որոնց պէտք պիտի ունենան նոյն գասարի մէջ ապրող ամէն դասակարգի տղաք:

Այսպէս ալ, օրինակ, Իզմիրցիները պէտք է ունենան անա՛նկ ծրագիր մը ուսանակ գասագիրքեր որոնք պղտիկ հասակէն իրենց տղաքը վարժեցնեն վասնասկական ծանօթութիւններու և թուղի, չամիչի տուրեւառի արհեստներուն: Ատանա, բամպակի և բրինձի մչակութեան վերաբերեալ նիւթերով խճողուած ընթերցարաններ: Սեբաստիա իր արտադրած ցորենին թօգաթի և Ամասիա՝ իրենց պլաղան ու քաղցրահամ պտուղներու մչակութեան և արհեստագործութեան նիւթերուն վրայ ճառող հատորներ ունենան եւն. եւն.:

Վերջապէս, հասարակութիւն, մեղ ուսուցիչներ, ուսուցչուհիներ, անասնաբուժութիւն, զանազան արհեստներ և տեղական ուրիշ արուեստներ անհրաժեշտ կերպով պէտք է որ մտնեն մէկ մի գասարի գործածութեան սահմանուած նախնական ընթերցարաններու մէջ, որպէս զի մանուկ ուչակերպ՝ ետ՛ոն իսկ Մանկապարէզէն սկսեալ՝ տարուէ տարի և չրջանակաբար, յեղյեղէ, կրկնէ երեքնէն նոյն ճիւղերը, մինչեւ գատարտ նախակրթութեան, և՝ երբ գպրոցէն ելլէ՝ ի վիճակի գանուի անմիջապէս չարունակելու ինչ բան որ իր գասատուն յատուկ է: Այսպէսով կ՝ըսեն այս նոր ծրագրին չատագովները, գպրոցէն ելլող մանուկը արհամարհոտ աչքերով պիտի չնայի տեղական արհեստագործութեան, պիտի սիրէ զայն և հոգիով մարմնով պիտի փարի զայն չահագործելու, անտեսական գործադրման ճամբուն մէջ մեծ քայլեր պիտի առնէ և մեր Հայրենիքը անտեսական թըշուառութենէ միանգամ ընդ միչտ պիտի փրկուի:

Հիմա տեսնե՛նք թէ այս հիմերուն վրայ նոր ծրագրեր յօրինել իրօք պէտք է և կարելի է այն ձեւով որ կ՝առաջարկուի:

Այս մասին պիտի խօսինք երկրորդ յօդուածով մը:

ՍԱՐԳԻՍ ԴԱԼԻՔԵԱՆ

ԱՐՁԱԳԱՆԳ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԹԱՒՐԻԶ 19 Յունուար

Ազդոյն Առեւելքի պատուական բնթերցողներին:

Այսօրուանէ՝ Պարսկաստանի մի անկիւնից, որը երկար ամիսների ընթացքում իր վրայ է դարձրել ամբողջ աչխարհի ուչադրութիւնը, ես սկիզբն եմ դնում իմ թղթակցութիւններին: Պարսկական չարժումները՝ եթէ եւրոպական կամ այլ ազգութիւնների համար սոսկ որպէս լրագրական հետաքրքիր նիւթեր են բոլանդակում, մեզ՝ մասնաւորապէս Հայերիս համար այդ չարժումները կենսական նչանակութիւն ունեն, այն նկատումով գլխաւորապէս, որ Հայութեան երրորդ փոքրագոյն հատուածը ապրում է այդ դարերի դժբախտ երկրում:

Դժբախտ է եղել Իրանի ժողովուրդը ընդհանրապէս երկար չատ երկար դարերի ընթացքում: Իրանը սխալ է պետութիւն համարել այն հասկացողութեամբ ինչպես ըմբռնում ենք առ հասարակ աչխարհիս բոլոր պետութիւնները: Իրանը աչխարհագրական անուն ունի միայն, որպէս պետութիւն:

Սխալ կը լիներ նոյնիսկ Իրանը համեմատութեան դնել երեսնեայ կլասիք բբռնակալական անուն ստացած օսմ. պետութեան հետ: Օսմ. պետութիւնը լինելով անառնման միապետութիւն, այսուհանդերձ ունէր իր զատ վարչական և դատաստանական հաստատութիւնները, ուղղիր օրէնսդրութիւն եւրոպականին նման և յանուն օրինաց էր կատարվում ամէն մի արդար կամ անարդար քայլ եւալն եւալին:

Իրանը կամ պարսից պետութիւնը ոսոխականական պետութիւն կարելի է համարել. այդտեղ վարչական կամ գործադիր իչխանութիւնը և դատաստանականը միացած են իրար հետ: Օրէնքը գոյութիւն չունի: Հասարակ ոստիկանից սկսած մինչեւ ամենաբարձր պաչտօնեան, ամէն մարդ կարող է ինքնագլուխ կերպով ձերբակալել ում որ ուզում է և ինչքան ուզում է ժամանակ պահել, ինչքան ուզում է ծեծել, ինչքան ուզում է տանջել, ինչքան ուզում է կողոպտել, ինչքան ուզում է սպանել:

չեւ Շահի քմայքն է կառավարում այս լայնածաւալ պետութիւնը։ Շահը անտես-ման պիտ է երկրին։ Նա իր յանկութեան համաձայն ամէն մի նահանգ յանձնում է իր մերձաւորներին կառավարելու համար՝ ստանալով նահանգապետութեան համար առաջուընէն տարեկան «փեշքաշ»ը (նուէր) որը սահմանակ և հարիւր հազարների է բարձրանում չատ անգամ։

Ամէն մի պետական պաշտօնեայ սահ-նալով նահանգապետութեան իրաւունք, գառնում է անսահման պետ կամ, աւելի ճիշդը, մի փոքրիկ Շահ իրեն յանձնուած երկրում։ Նա էլ սկսում է պաշտօններ բաժանել՝ ըստ սովորութեան «փեշքաշ»ներ ստանալով։ Նահանգապետից հաստատուած գաւառապետներն էլ դառնում են իրենց չրջանների տէրը կամ պետը և այսպէս անվերջ... Ամէն մի իշխող պարտաւոր է իր տոհմակցութեան ճնշել, կեղեքել, որ-պէս զի կարողանայ նա էլ իր դերիչխո-ղին տուած փեշքաշները գանձել, իր ապ-րուստի համար մնածել և վերջին օրուայ համար էլ մի խոշոր անսեսութիւն ինա-կել։ Բնականաբար այսպիսի վարչութի կարգերով կառավարուող մի ժողովուրդ հակամէտ է իւրացնելու այնպիսի դրու-թիւններ, այնպիսի բարոյական և իմացա-կան սնանկութիւններ, որոնք օր ըստ օրէ դէպի կործանում առաջնորդող ազգակ-ներ են հանդիսացել իրանի ապագայ ժողովրդի համար։ Կեղեքողների դասա-կարգերը հետզհետէ այնքան ուռճացան, այնքան բարգաւաճեցին, որ այլ եւս համբերութեան, կարողութեան բաժակը լցուեց, դանակը ոսկրին հասաւ և ըմբոս-տութեան ղգացումները սկսեցին ծայր տալ։

Կեղեքում էր հասարակ ռամիկներից ա՛յնան մինչեւ Շահը—կառավարիչը, կեղեքողների դերում էր հոգեւոր կրօնա-կան դասակարգը, որը իր ձեռքում ղէնք դարձնելով Մարգարէի օրէնքը — «Շէ-րիաթ»ը, իր քմայ համաձայն երբեմն սեւը սպիտակ, սպիտակը սեւ էր դարձնում, պակաս կեղեքողներ չէին և Սէյիդները (Մարգարէի սերունդներ) և նոյն իսկ Դարվիշները։ Իրանից չեռ գալիս են կալուածատէրները ևն. ևն. որոնք վամ-բերի նման դարեր ծծել են աշխատաւոր ժողովրդի արիւնը։

Այն անարդարութիւնը, այն թշուա-ռութիւնը, այն տարկութիւնը որոնք թա-գաւորում են «Իրան»ում, դժուար է ե-րեւակայել այլուր։ Մեր թռանչիկ կերպով չօշափած ամէն մի դրութեան, ամէն մի գաւառակարգի մասին կարելի է հատոր-ներ գրել, բայց այդ թէ՛ մեր նպա-տակից և թէ՛ ձեռնհասութիւնից դուրս է։ Մի փոքրիկ օրինակ միայն մենք կ՚ցու-ցադրենք յարգելի ընթերցողներին ան-սահման թշուառութեան մի չնչին հետա-քրքրութիւն ստեղծելու համար։ Նարչէս-տին Շահից չետ երբ Մուզաֆէրէտտին գահ բարձրացաւ, և ներկայ Շահը գա-հաժառանգ հռչակուեց ու Թաւրիզի կու-սակալութիւնը ստանձնեց, չրջապատած լինելով ապիկար խորհրդականներով հետզ-հետէ անսահման ընչաքաղցութեան տենչով վարակուեց։ Ամբողջ Ատրպատականի պետ ներկայացող գահաժառանգի տարիների ընթացքում առաջին կալուածատէրը դար-ձաւ։ Բացի կալուածատիրութիւնից նա սկսեց իր կալուածների բերքերի գլխա-ւորապէս ցորենի առեւտրով զբաղուել և իր չրջապատի գործակիցների չնորհիւ ամ-բողջ 15 տարի արհեստական սովը տիրում էր ամբողջ Ատրպատականում։ Ամբողջ 15 տարի Թաւրիզի ժողովուրդը մաքուր ցո-րենի հաց չկերաւ. եթէ տարբալուծէինք հացը, բացի ցորենի ալիւրից ամէն տե-սակ խառնուրդ կը ճարէինք այդ ագա-գուածի մէջ, որի անունը հաց էր կոչ-ւում տարուկ ժողովրդի կողմից։ Անհա-ւատալի չ՚լի ձեզ, եթէ ասեմ, որ մի ժամանակ քաղաքի մօտ գտնուող մի հանքից ապիտակ ալիւրագոյն հող էին բերում և խառնում խմորին. առասպել չէ ասածս այլ փաստ։

Եւ այս բոլորը չնորհիւ 15-ամեայ Մէհ-մէտ Ալի Շահի գահաժառանգութեան։ Միացրէք հացի խնդրին և Շահի անսահ-ման կալառակերութիւնը, և այլ մոլութիւն-ները, այն ժամանակ հասկանալի կը լինի այն զայրոյթը, որ կարծէք չուտ յեղի ռամիկ պիտի կանգնի ի մեծ ախտաւո-րութիւն երկրի հանուր ժողովրդեան։

Ներկայում համարեա ամէն կողմերից կառավարութեան զօրքերով չրջապատ-ուած Թաւրիզը, զէնքը ձեռին կամ ու պատրաստ վարկեան առ վարկեան սպա-սում է ահեղ ճակատամարտերին ընդ առաջ ելլելու. օտարազգի և օտարատեան կամաւորների խառնուրդ կազմած բա-նակի չարքերը։ Յանուն գաղափարի դրանից եկած մարդիկները հիացման և պատկառանքի արժանի են։

Իր կենսունակութեամբ յայտնի Հայ ժողովուրդը, որը իր ունակութեան պատ-ճառով միայն տարիներ ու դարեր չարչ-դուեց, չահչահուեց, այսօր հանդերձ կա-րողացաւ արիւնաթաթաւ փշրուած ճակ տով, վերածնումի դրօշով ոտքի կանգ-նել, կարծէք Պարսկաստանում ևս իր դերն ունի կատարելու... Այսքան առ այժմ։

Գ. ԱՒԱՐԴ

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.— Վանօր վաս-տաան Յարութիւն էֆ. Գայսէրեան իր գրասենեակը փոխադրած է կ. Պոլիս, Գամանթօ խան թիւ 3-4։ 8—5

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Լոնտրա թագաւորին և Ալէքսանտրա թագուհին Պերլինէ մեկնելուն առթիւ հետեւեալը կը հեռագրէ Բարիզի Թիրէի մը թղթակիցը ուրբաթ օրուան թուակա-նով.

«Լոնտրա թագաւորին հետեւորդնե-րէն մէկուն հարցուցի թէ ի՛նչ էր իր վեհափառին ապատրութիւնը Պերլին այ-ցելելուն առթիւ։ Պատասխանեց թէ Լոն-տրա է. խիստ գոհ մնացած էր Պերլինի տուած այցելութենէն։ Անգլիոյ գաղ-թային նախարարն ալ, որ թագաւորին հե-տեւորդներէն է, նամակ մը գրեց Պեր-լինի քաղաքապետին և թագաւորին ու թագուհիին անունով չնորհակալութիւն յայտնեց Պերլինի քաղաքին կողմէ եղած չերմագին և փայլուն ընդունելութեան համար։ Անժխտելի պարագայ մըն է թէ Անգլիոյ թագաւորին ու թագուհիին Պեր-լինի տուած այցելութիւնը, որ առանց մի՛ղադիր տեղի ունեցաւ, չատ բարե-բասիրկ արդիւնք մը ունեցած է, թէեւ ժողովրդական ցոյներ չեն կատարուած տարապայման ցուցին հետեւանքով, ո-րով փողոցներու մէջ պտոյտը չատ դժ-ուարին էր։ Երկար առենէ ի վեր եւրո-պական մի՛ջոցները այնքան նպաստաւոր եղած չէր, և եթէ Աւստրիոյ ու Սերպիոյ վէճը չըլլար, կարելի էր բացարձակապէս ըսել թէ Եւրոպայի քաղաքական կացու-թիւնը հազուադէպ կերպով այսքան լաւ եղած է։ Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջեւ թուլացումը մէկ քանի օրուան մէջ կա-տարուեցաւ։ Ինչ որ Լոնտրա թագա-ւորը ըսաւ Վիլհելմ կայսեր և փոն Պիւլով իշխան, որուն հետ երկու անգամ տեսակցե-ցաւ, բրիտանական քաղաքականութեան մասին գերման կառավարութեան մօտ հանդարտութեան և վստահութեան ձրչ-մարիտ ղգացում մը առաջ բերաւ ապա-գային համար։ Գերմանիա անկեղծօրէն Անգլիան նկատած էր անգային հակառա-կորդ մը, մեքենայութիւններ գործող և ամէն տեղ իրեն դէմ աշխատող։ Լոնտրա թագաւորին և Անգլիոյ գաղթային նա-խարարին ու արտաքին գործոց խորհրդա-կանին խօսքերը բոլորովին փարատեցին այդ գաղափարը։ Գրանքեգերման հա-ճախայնութիւնը դիւրաւ մղեց Գերմանիան վստահութիւն ունենալու Անգլիոյ խաղա-դասէր ղգացումներուն համար, վասն զի որքան ատեն որ Գրանքեգերման յարա-բերութիւնները խզուած էին, և երբեմն ալ սպառնալից, Անգլիան, Գրանսայի ուղղա-միտ բարեկամը, Պերլինի մէջ կասկածելի էր։ Կարելի է կանխատես ըլլալ թէ ատոնց ամէնքն ալ վերջացած են հիմա, ազգի մը ղգացումները մէկ քանի օրէն չեն փոխուիր, բայց սա ալ յայտնի է որ, երկու կողմէն քիչ մը խոհեմութեամբ և բար-եացակամութեամբ, անգլեգերման յա-րաբերութեանց այսօրուան բարւոքումը, կրնայ դիւրութեամբ առաջ բերել սիրալիր համաձայնութիւն մը երկու երկիրներուն միջեւ։ Ժողովուրդներու առեւտր մեծա-մասնութիւնը իր գոհունակութիւնը յայտ-նեց արդի բարւոքումին համար։ Ո՛ր կա-ռավարութիւնը պիտի համարձակէր եղածը ուրել այս գոհունակութեան հանդէպ։ Լոնտրա թագաւոր, փոն Պիւլով իշխան նոյն հետ ունեցած տեսակցութեանցը մի-ջոցին, քաղաքական ընդհանուր խնդիր-ները խօսակցութեան առարկայ եղան, ա-ռանց մասնաւոր խնդիր մը ձեռք առ-նուելու։ Ցոն Պիւլով իշխանին և արտա-քին գործոց խորհրդականին միջեւ կատար-ուած տեսակցութիւններու միջոցին, ո-րոնք լաւ տպաւորութիւն մը առաջ բե-րած են, տեղնուեցաւ թէ գաղափարներու կատարեալ համաձայնութիւն մը կայ Պալ-քանեան խնդրոյն, և մանաւանդ Թուրք-իոյ նոր դրութեան մասին։ Ձեռնհաս անձնաւորութիւն մը սա յայտարարու-թիւնը ըրաւ.

«Յօսակցութեան առարկայ եղած խըն-դիրներէն և ոչ մէկը վերջնական կերպով նկատողութեան առնուեցաւ։ Երկու եր-կիրներէն մի՛ւնչեւ վէրի առաջոյ եղող խնդիրները քիչ են և ատոնք ալ խիստ չարաբերական կարեւորութիւն մը ունին։ Այդ խնդիրներէն և ոչ մէկուն համար ո-րոշում մը տրուեցաւ, բայց ոչ մէկուն հետ ալ ոչ չարունակութենէ վիճարանու-թիւնները չեղող արդիւնաւոր ըլլան։ Նա-ւատորմի խնդիրը նկատողութեան չառ-նուեցաւ անգլիական ու գերման պետա-կան մարդոց կողմէ։ Անգլիոյ վեհապետին և անոր նախարարներուն ընծայքին ու իսօսքերուն հոգած ապաւորութիւնը, եր-կու երկիրներու լրագիրներուն համակրա-կան չեչոը, չատ բարեգուչակ են երկու երկիրներու ապագայ յարաբերութեանց համար։»

«Գերման կառավարական չրջանակնե-րուն մէջ տիրող ճիշդ կարծիքը այս է։ Կը հաւատան թէ Անգլիոյ ու Գերմանիոյ գաղթային նախարարները գրեթէ համա-ձայնած են Աֆրիկէի հարաւային արեւ-մտեան մասին նկատմամբ՝ այնինչ ա-պահովելու անդորրութիւնը այն տեղին որ կը դանուի Բաղդատի գաղթավայրին սահմանագրութեան և հարաւային արեւմտ-եան գերման Աֆրիկէի երկու կողմերը։»

ԱԻՏՏՐԻՈՅ ՉԻՆՈՐԴԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐը.

Անցեալ հինգշաբթի Թրիէսթէ ժամա-ներ է քառասուն թնդանօթներու փոխա-դրանաւ մը։ Տալմացիա չոգենաւը Թրի-էսթէ կը սպասուի թնդանօթներ բեռցած։ Հարաւային երկաթուղիները պատրաստու-թիւններ տեսան՝ զինուորական կա-ռավարմութիւնը մեծ չարժումի մը դէպի հարաւային մասերը։ Չինուորական իշ-խանութիւնից հրամանով Լոյտի խո-չոր հինգ չոգենաւեր պարալ կը սպասեն՝ զինուոր և ձի փոխադրելու համար։ Կորիցի մէջ զինուորներ կը հա-մախմբուին, մէկ քանի զօրագունդեր արդէն զօրանոցներու մէջ հաստատուած են, ուր տեղ մնացած չ՚լլալով չատերը մասնաւոր տուներ պատսպարուած են։ Բոլայի, Ռակուզայի և Բադգարոյի ամ-րոցները գրեթէ պատերազմական վիճակի մէջ են։ Ծփուն թորփիլիանաւեր կը պաշ-պանեն անոնց մուտքերը։ Բոլայի մէջ ծփուն նաւարան մը կը չինուի պէտք եղած ատեն մարտանաւերու նորոգու-թեանը համար։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանէն Ռիւթէրի ուղղուած հեռա-գիր մը կ՚ըսէ.—Ռէյդի ժողովուրդը կա-ռավարիչ րնտրեց ազատական Միքահ-տարը, որուն Շահը հեռագիր մը ուղղեց, պահանջելով որ բարեկարգութիւնը վե-րահաստատէ։ Դարբէժէն առնուած լու-րերու նայելով, արքայականները ալ հաս-ած են քաղաքին հիւսիսային կողմէ և ճուլֆայի հետ յարաբերութիւնները կը խզեն։ Եէզդէն կը հեռագրեն թէ Տարիւի չատ Բարսիներ, իրենց կիներով ու տղոց-մով, բրիտանական հիւպատոսարանը ա-պաստանած են՝ Պախտիարիներու կողմէ գործուած աւազառուիթեանց հետեւանքով։

ՍԵՐՊԻԱ

Պելկրատէն առջի օրուան թուակնոով հեռագիր մը կ՚ըսէ.— Պաշտօնական աղ-բիւրէ կը հերքուին այն լուրերը թէ Պելգ-րատի մէջ մեծ յուզում կը տիրէ, թէ կացութիւնը տագնապալից է և թէ քա-ղաքին ապահովութեան համար արտա-ոյէր միջոցներ ձեռք առնուած են։ Կը հերքուի նաեւ այն լուրը թէ Սերպիոյ դահաժառանգ իշխանը Պելկրատի ռու-սական դեսպանին բողոքած ըլլայ Իտա-լիոյ ընթացքին դէմ Սերպիոյ հանդէպ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Մ. Նահանգաց նաւատորմի ծրագրին վրայ տասերկու միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի աւելցուի օժանդակ փոխադրանաւ-յածաւորակներու համար, որոնք խաղա-դութեան ատեն ապրանքի փոխադրութ-եան պիտի ծառայեն։

—Պերլինի մէջ կիներու և աղջիկներու դէմ գործուած մահափորձերը կը չարու-նակուին։ Հեղինակները տակաւին յայտնի չեն։

—Բէչթայի մէջ երկու երեսփոխանները՝ Պ. Պ. Լէվասցի ու Պէնիաքի, լրագրա-կան հրատարակութեան մը առթիւ, սուր-րով մենամարտ մը ունեցան։ Պ. Պէնիաքի քունքին վիրաւորուեցաւ։

—Բրիվայի (Ֆրանսա) գործարան-ներէն մէկին մէջ տիւամիթի պայթելով երկու հոգի մեռան և չորս հոգի ալ վի-րաւորուեցան։

— Ուրբաթ օրը Ճիպրալթարի մօտ պելճիական Օսդրալիա չոգենաւը և ա-ռագաստանաւ մը ընդհարում մը ունե-նալով երկուքն ալ ընկղմեցան։ Երեսուն հոգի խեղդուեցան։ Սադրալիաէն տասը նաւազ ապաուելով Ալժէ գացին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ՄԵՐԱԿՈՅՏԸ

Երեսփ. ժողովը ընդհանուր նիստ չու-նեցաւ. երէկ կատարեց Հաչուակալութեանց Ատեանի, առողջապահական, խմգագիի ու Տէֆթէերխանէի, առեւտրական, Ներ-քին, արտաքին, դատական, զինուորա-կան, ծովային, կրթական, մաքսային, անասնաբոյծ, հանքերու և երկրագործա-կան, կրօնական, տպագրական օրէնքի և դատարկապորտներու կանոնագրին յանձ-նաժողովները։

—Ընտրութիւններէն չետոյ այդ յանձ-նաժողովներէն մէկ քանին գումարուե-ցան։ Տպագրական նոր օրէնքին նկատ-մամբ բաւական վիճաբանութիւններ կա-տարուեցան։ 1908ի փոխառութեան մա-սին պատրաստուած տեղեկագիրը քննուե-ցաւ։

—Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձ-նաժողովն ալ երէկ իր աշխատութիւնները չարունակեց։ Երեսփոխաններու ընտրու-թեան պայմաններուն վերաբերեալ 68րդ յօդուածին մէջ «Թուրքերէն գիտնալ» խօսքին վրայ «գրել ու կարդալ գիտնալ» ուելցուեցաւ։ Օտար հպատակութեան խնդրոյն համար ալ սա յաւելումը եղաւ.— «Օտար հպատակութեան մէջ գտնուած են»։ 69րդ յօդուածը նոյնութեամբ ըն-դունուեցաւ։ 70րդ յօդուածն ալ բարե-փոխուեցաւ այնպէս թէ Երեսփ. ժողո-վին նստարչքանը, փոխանակ նոյեմբերի, սեպտեմբերին սկսի և չորսի տեղ վեց ա-միս տեւէ։ 71 ու 72րդ յօդուածները նոյնութեամբ ընդունուեցան։ 73 յօդուա-ծը կը տրամադրէ թէ Երեսփ. ժողովը երբ կայա. Իրատէով լուծուի, նոր ընտրու-թիւն կատարուի, առնուազն վեց ամիսէն գումարուելու պայմանով։ Այդ յօդուածը սակայն բարեփոխուեցաւ.— «Երբ Երեսփ. ժողովը ըստ օրինի կայա. Իրատէով լուծ-ուի, կ՚. յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, նոր ընտրութեան պիտի ձեռ-նարկուի առնուազն երեք ամիսէն գումար-ուելու պայմանով։ 74րդ յօդուածին մէջ նչանակուած է թէ երեսփոխան մը, մա-նաւանդ և կամ զանազան պատճառներով եթէ դադրի, անոր տեղ ուրիշը «կ՚անուանուի» առաջիկայ գումարման համար հրաւիրելու պայմա-

—Անգլիոյ լրագիրները ցաւ կը յայտ-նեն Ռեամիլ փաչայի անկմանը համար, որ Անգլիոյ մեծ բարեկամ մըն է։ Տէլլի Թէ-լեկրաֆ կ՚ըսէ.— «Արտաքին գործոց նա-խարար Սըր Լոտուար Կրէյ, ամբողջ Անգ-լիոյ համամտութեամբ, խոստացած էր խաղաղասիրական ամէն միջոցներով պաշ-պանել օսմ. երիտասարդ Սահմանադրու-թիւնը։ Այսօր օսմ. նոր վարչութիւնը, Ռեամիլ փաչայի թանկագին ծառայու-թիւններէն զրկուելով, տակաւ մնաց ծ է, որով արտաքին աջակցութեան աւելի չատ պէտք ունի։

—Օսմանիեան Լայս կ՚ըսէ թէ Պերլինի դի-ւանագիտական չրջանակներուն մէջ մեծ ուրախութեամբ ողջունած են Հիւսէյին Հիլմի փաչայի եպարքոս անուանուի-լը, վասն զի նոր եպարքոսը ծանօթ է իր խոհականութեամբ և քաղաքական ճարտարութեամբը։ Նախարարական տա-նակարին վերջնական ալ առանձին գոհու-նակութիւն կը պատճառէ։ Այդ չրջանակ-ներուն մէջ կ՚ըսուի թէ Հիւսէյին Հիլմի փաչա արժանիք մը ցոյց տուած է իր դիմելէն այնպէս մը կազմելով որ կառա-վարութեան ու աղգին միջեւ եղած ան-համաձայնութիւնները անհետացնէ։

—Հռոմի լրագիրները Վիեննայէն հե-ռագիրներ ստացեր են՝ ծանուցանող թէ Աւստրիոյ ու Գերմանիոյ քաղաքական չրջանակներուն մէջ չատ գոհ մնացեր են Ռեամիլ փաչայի անկումէն։ Եւրոպական լրագիրները մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասեն Ռեամիլ փաչայի կողմէ տրուելիք բացատրութեանց։

—Պելկրատի մէջ լաւ ընդունելութիւն մը գտան Ռեամիլ փաչայի անկումէն և Հիւսէյին Հիլմի փաչայի եպարքոս անու-անուելուէն։ Կը յուսացուի որ Երիտա-սարդ-Թուրքերը աւելի խիստ ընթացքի մը պիտի հետեւին Թուրքիոյ և Աւստրիոյ-Հունգարիոյ միջեւ կատարուող բանակ-ցութեանց մասին։

—Բարիզի մէջ հանրային կարծիքը նպաստաւոր է օսմ. նոր դահլիճին և մա-նաւանդ Հիւսէյին Հիլմի փաչայի մասին։ Օսմ. նոր դահլիճին կազմութիւնը Բարիզի Սակարանին մէջ լաւ տպաւորութիւն մը գործեց, որով օսմ. արժեթուղթերուն համար գնողներ կան բարձր գիներով։

—Սոֆիայի մէջ չատունց կը սպասուէր օսմ. նախարարութեան փոփոխութեանը և Հիւսէյին Հիլմի փաչայի եպարքոս անու-անուելուն, սակայն մեծ դժգոհութեամբ ընդունուեցաւ, վասն զի Կ. Պոլսոյ վեր-ջին միջադէպերը պատճառ պիտի ըլլան Իւսէյնոյ առաջարկին կիրառմանը չետա-ձգուելուն։ Պուլկար նախարարները կը խորհրդակցին թէ օսմ. դահլիճին փոփո-խութիւնը առիթ ի՛նչ ընթացքի պիտի հետեւին։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՕՒ ԱԻՏՐԻԱ.—Աւստ-րիոյ դեսպան Բալլաճինին մարքիզ Սի-ւանդ ըլլալով, դեսպանատան խորհրդա-կանը, երէկ, նախարարաց Խորհուրդին գումարմանը միջոցին Բ. Դուռը գնաց և բրդոջոլին բարեփոխել օրինակը յանձ-նեց արտաքին գործոց նախարարութեան փոխանորդ Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆ.ի, որ ներկայացուց եպարքոսին։ Իպտամ կ՚ի-մանայ թէ Բ. Դուռը պիտի ընդունի ե-ղած բարեփոխութիւնները։

ԻՏԱԼԻՈՅ լրագիրները պէտք ցոյց կուտան Թուրքիոյ, Աւստրիոյ և Իտալիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնելու՝ Ադրիականի մէջ իրաց կացութիւնը պահ-պանելու համար։

ԿԱԶՄ. ՍՆՉՉՆԱԿԱՆ ԴԱՆՁԸ.—Ել մրտական նախարարութիւնը հարցուց Բ. Դրան թէ ի՛նչ կերպով պիտի կարգադ-րուի պատերազմական նախարարութեան կայս. անձն. գանձէն ունեցած 14,313,000 ղրուշի առնելիքը։

ՅԱՆՁԱՐԵՒՈՒԹԻՒՆ Ընկերութեան մա-սին խորհրդակցութիւններ գործող Ակէյտ Համիտի ու Ռեապիմի հարցաքննութիւն-ները աւարտած ըլլալով, մնացոր պիտի դատուին եղեռնագործ տեառնին առջեւ։

ՆՈՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ. — Երեսփ. Ժո-ղովին տատնապետ Անէյտ Բիղա պէյ վարժարան մը պիտի հաստատէ «Իմաոր Սուլթանիյէ» անուամբ։

ՌԱՐԳԻՆ Մադեն լրագրին տնօրէնը կ. Պոլիս եկած ըլլալով, երէկ նոյն թեր-թին թղթակցին հետ, Բ. Դուռը գնաց և եպարքոսին ներկայացաւ։

Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ.— Նպարքոսը, իր մօտը հրաւիրելով ոստի-կանութեան նախարարը, բացատրակ հրա-մաններ ուղաւ Կ. Պոլսոյ անդորրութիւնը ապահովելու համար։

ԵՐԿԱԹԱՁԱՐԸ.— Առջի օրը Խոիրնէի ու Զաղազմայի մէջ երկրաշարժի ցնցում-ներ զգացուեցան։

ՍՊԱՆԱԿՈՒԹ.— Կ՚ըսուի թէ մտադրու-թիւն կայ չնչել օսմ. երկիրներէն օտար երկիրներ ղրկուած ապրանքներէն առ-նուած հարիւրին մէկ մաքսը և վերուռ-բական սպառազինութեանց անունով գան-ձուած հարիւրին երկու ներքին մաքսը։

ՀԱՅԵՐԷՒՆ ՀԱՆԳԱՆԱԳՈՒԹԻՒՆԸ.— Սուլթանը 30,000 ոսկի նուիրեր է Հա-միտիէ քիւրտ հեծելագունդերուն բաշ-խուելու համար։

ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԵԼՄՏՍՆՈՑԸ.— Ել-մրտական նախարարութեան կողմէ պատ-րաստուած տէրութեան ելմտացոյցը, որ Երեսփ. Ժողովին պիտի ներկայացուի, տակաւ կը սահմանէ ելմտական 1325 տարուան վիճակը.— Ընդհանուր ծախք 30,157,506 ոսկի և հասոյթ 26,575,664 ոսկի։ Ատկէ զատ կայ նաեւ 13,732,829 իրուէ արտասովոր ծախք։ Ծուսալի կը նկատուի որ պարզ ելմտացոյցի բացին մէկ քանի միլիոնը գոգուի։ Երեսփ. Ժո-ղովին կողմէ կատարուելիք խնայողու-թիւններով։ Արտասովոր ծախքերն ալ յառաջիկայ տարուան համար պարտաւո-րիչ չըլլալով, կարելի է որ մէկ քանի տարուան վրայ քաչխուի։ Նչմտական խորհրդական Պ. Շառլ Լոռան, նկատելով որ ելմտացոյցին այդ բացը կրնայ անյոյս պատ տպաւորութիւն մը գործել օսմ. ելմտական վարիչներ վրայ, երէկ ծրագիր մը ներկայացուց եպարքոսին, ըսելով որ պետական պաշտօնեաներէ ոմանք, մինչդեռ պաշտօնեաներու թիւին չափա-զանցութիւնը յայտնի իրողութիւն մըն է, աւելի կը չատցնեն անոնց թիւը և ամ-սամոյակի յաւելում ալ կ՚ընեն։ Պ. Լո-ռան առաջարկից որ այդ մասին խիստ միջոցներ ձեռք առնուին։

ՈՒՍՈՒՑԻԿՆԵՐԸ օսմ. դեսպանատունը ծանոյց Բ. Դրան թէ ամերիկացի չատ մը ճարտարագործներ կ՚ուզեն ձեռնար-կութիւններ ընել Թուրքիոյ մէջ։

ՆՈՋԱԳԻՏ ՓՈՇԻ. պատերազմական նախորդ նախարարը, յայտարարեր է և-պարբոսին թէ այլ եւս պաշտօն պիտի չընդունի և թէ իր տանը մէջ ուսումնա-սիրութիւններով պիտի պարապի։

ՀԵՒԼԻՍՆԱՒՆ լրագիրները կ՚ըսեն թէ Թուրքերը սկսած են ամերիկիներ չինել ատմանագուխին երկայնքը։

ԿՈՍՄՈՓՈԼԻՏ կը հետագրեն թէ մի-ջադիպին վկաներէն չատերուն յայտարա-րութիւնները արձանագրուած են և թէ ձերբակալուած տասերեք անձերն ալ պիտի հարցաքննուին։

ՓՈՍՏԱ երեսփոխան էլիաս էֆ. ծրա-գիր մը մատուցանելով ձեռնհաս պաշտօ-նարանին, առաջարկեց որոգել Մշոյ ըն-դարձակ դաշտը, վասն զի ներկայ վի-ճակը եթէ չարունակէ, չրջակայ բնակիչ-ները ուրիշ նահանգներ պիտի գաղթեն։

ՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՄԸ ՔՆՆԱՐԿԱԿ ՓԱՇԱՅԻ ՀԱՏ.— Մօնթիհէօի խմբա-գիրներէն մէկուն հետ տեսակցութեան միջոցին նախկին նախարարապետ Ռեամիլ փաչա յայտարարած է.—«Իրաւունք կամ իրաւասութիւն չկայ նախարար մը կամ նախարարական մը քննադատելու որ ան-միական կերպով բացատրութիւններ տայ։ Աչխարհի բոլոր Խորհրդարաններուն այս մասին տարբեր կերպով կը վարուին մեր Խորհրդարանէն։ Իմ ծրագրէս ալ երեւան կուգայ այդ պարագան և Սահմանադրու-թեան 36րդ յօդուածն ալ կը հաստատէ պայն։ Բացատրութիւններուս չետագայում պահանջելով Սահմանադրական օրէնքին չեղած չեղայ։ Սակայն երեսփ. Ժողովը երբ մերժից պայմանաժամ տալ ինձի, Սահմանադրութեան հակառակ ընթացքի մը մէջ գտնուեցաւ։» Ռեմզիլրը տարա-կեց թէ Ռեամիլ փաչա ատեն չունենալու հա-մար յետաձգած էր իր բացատրութիւն-ները, և այս առթիւ հարցուց թէ դատա-դրութիւն մը նիւթուած էր գանձնակեց-թեան մասին։ Փաչան սա պատասխանը տուաւ.—«Ո՛չ։ Միայն թէ կարգ մը գրոյց-ներ չրջեցան։ Ես չհաւատացի թէ անոնք անհիմն եղած ըլլան։» Նախորդ եպարք-քոսը այս հարցումին չպատասխանեց և պատերազմական նախարարին պաշտօնան-կութիւնը դէպքերու քննադատութիւն չվերագրեց։ Ցետոյ Օսմ. Ռամիդէին վրայ խօսելով փաչան ըսաւ.— «Ռամիդէն Սահ-մանադրութեան ծառայութիւն մատոյց, սակայն չիշատակութեան արժանի է որ կառավարութիւնն ալ նոր վարչութեան հետ կատարելապէս ընտելացած վիճակի մը հասած էր։ Երկիրը կազով լեցուն սենեակի մը կը նմանէր, և զայն վառե-լու համար կայծ մը կը բաւէր։ Ռամիդէն այդ կայծը եղաւ և մենք չնորհակալ կ՚ըլ-լանք։ Սակայն Սահմանադրութեան ծա-ռայած ըլլալուն համար գործադիր իշխա-նութեան տեղ անցնելու փափագը ունե-նալ, միակ պատասխանատուն եղող կա-ռավարութեան մէջ ուրիշ կառավարու-թիւն մը կազմել... անս այս բաներուն չեմ կրնար հաւանիլ։ Ռամիդէն ամէն բան ըրաւ, զիս ձգելու համար։ Սահմանադրա-կան վարչութիւնը բանակին կողմէ հաս-տատուեցաւ ու վերադարձուեցաւ. Ռամի-դէն այդ ուժը այնքան բանակը ձեռք անցընելով և իր գաղափարները կառա-վարութեան թելադրելով ազդեցութիւն ձեռք բերել կ՚ուզէ, բայց ինչո՛ւ, փառա-սիրութեա՞ն համար թէ վախէն։ Փառա-սիրութեան համար չէ։ Այդ ոյժը կայսր պահպանելու է, իմ կարծիքովս։ Լա-բան մը չէ այդ կարողութիւնը կայսեր ձեռքն անելը։» Մօնթիհէօի խմբագիրը կ՚ըսէ թէ այդ մասին ուրիշ հարցում չէ ըրած, բայց համոզում ցոյցացած է թէ վերջին տեղնպին բան պատճառ եղած է Ռեամիլ փաչայի և Ռամիդէին միջեւ գտնուած կարծիքներու անհամաձայնու-թիւնը։ Միմգրիը հարցուց թէ Ռամիդէն եթէ ուզէ կառավարութեան տեղ անցնել, անոր ո՛վ պիտի կրնար հակառակիլ։ Ռեա-միլ փաչան պատասխանեց թէ Մերակոյտի ժողովը, թէեւ անոր անդամներուն մեծ մասն ալ Օսմ. Միութեան և Ծա-ռայութեան Ռամիդէին պատկանին։ Նախորդ եպարքոսը այս հարցումին չպատասխանեց և պատերազմական նախարարին պաշտօնան-կութիւնը դէպքերու քննադատումին չվերագրեց։ Ցետոյ Օսմ. Ռամիդէին վրայ խօսելով փաչան ըսաւ.— «Ռամիդէն Սահ-մանադրութեան ծառայութիւն մատոյց, սակայն չիշատակութեան արժանի է որ կառավարութիւնն ալ նոր վարչութեան հետ կատարելապէս ընտելացած վիճակի մը հասած էր։ Երկիրը կազով լեցուն սենեակի մը կը նմանէր, և զայն վառե-լու համար կայծ մը կը բաւէր։ Ռամիդէն այդ կայծը եղաւ և մենք չնորհակալ կ՚ըլ-լանք։ Սակայն Սահմանադրութեան ծա-ռայած ըլլալուն համար գործադիր իշխա-նութեան տեղ անցնելու փափագը ունե-նալ, միակ պատասխանատուն եղող կա-ռավարութեան մէջ ուրիշ կառավարու-թիւն մը կազմել... անս այս բաներուն չեմ կրնար հաւանիլ։ Ռամիդէն ամէն բան ըրաւ, զիս ձգելու համար։ Սահմանադրա-կան վարչութիւնը բանակին կողմէ հաս-տատուեցաւ ու վերադարձուեցաւ. Ռամի-դէն այդ ուժը այնքան բանակը ձեռք անցընելով և իր գաղափարները կառա-վարութեան թելադրելով ազդեցութիւն ձեռք բերել կ՚ուզէ, բայց ինչո՛ւ, փառա-սիրութեա՞ն համար թէ վախէն։ Փառա-սիրութեան համար չէ։ Այդ ոյժը կայսր պահպանելու է, իմ կարծիքովս։ Լա-բան մը չէ այդ կարողութիւնը կայսեր ձեռքն անելը։» Մօնթիհէօի խմբագիրը կ՚ըսէ թէ այդ մասին ուրիշ հարցում չէ ըրած, բայց համոզում ցոյցացած է թէ վերջին տեղնպին բան պատճառ եղած է Ռեամիլ փաչայի և Ռամիդէին միջեւ գտնուած կարծիքներու անհամաձայնու-թիւնը։ Միմգրիը հարցուց թէ Ռամիդէն եթէ ուզէ կառավարութեան տեղ անցնել, անոր ո՛վ պիտի կրնար հակառակիլ։ Ռեա-միլ փաչան պատասխանեց թէ Մերակոյտի ժողովը, թէեւ անոր անդամներուն մեծ մասն ալ Օսմ. Միութեան և Ծա-ռայութեան Ռամիդէին պատկանին։ Նախորդ եպարքոսը այս հարցումին չպատասխանեց և պատերազմական նախարարին պաշտօնան-կութիւնը դէպքերու քննադատումին չվերագրեց։ Ցետոյ Օսմ. Ռամիդէին վրայ խօսելով փաչան ըսաւ.— «Ռամիդէն Սահ-մանադրութեան ծառայութիւն մատոյց, սակայն չիշատակութեան արժանի է որ կառավարութիւնն ալ նոր վարչութեան հետ կատարելապէս ընտելացած վիճակի մը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայ սովետական գրականության մեջ մեծ տեղ է հատկացված ժողովրդական ազատագրական պայքարի թեմային։ Այդ թեմային են նվիրված Ավ. Իսահակյանի, Հ. Հովհաննիսյանի, Ե. Չարենցի, Վ. Թոթովենցի, Ս. Զորյանի, Ս. Կապուտիկյանի, Ս. Խանզադյանի, Ա. Ղազարյանի, Ա. Ալազանի, Ա. Ջիվանու, Ա. Ասատրյանի, Ա. Ղանալանյանի, Ա. Ռշտունու, Ա. Ղարիբյանի, Ա. Ղազանչյանի, Ա. Ղուկասյանի, Ա. Ղուկասյանի, Ա. Ղուկաս

ՓՈՍՏԱ ՄԻՋՍԵՐԱԿԱՆ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Հիմնադրված 1881 ի ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՐՏԱՔԻՆԻ

Գերհրաբաց կրթարանաթեք. Բնթերցարան.

Ընդունում է հայտեր ամեն տեսակ ապրանքների համար Ռուսաստանի և արտասահմանի բոլոր մասերի համար, ինչպես նաև ապրանքների փոխադրման համար ցամաքով և ծովով, ինչպես նաև ապրանքների մաքսազերծման համար։

Ընդունում է նաև դրամական փոխանցումներ ռուբլով, մարկով, ֆրանկով, լիրայով, գուլդենով, կրոնով, դրամով, ֆունտ ստեռլինգով, դոլարով, պեզոյով, ռեալով, ինչպես նաև ռուսական և արտասահմանյան բոլոր տեսակի թղթադրամներով։

Ընդունում է նաև ոսկի, արծաթ, պղինձ, թանկագին քարեր, մետաղադրամներ, ոսկերչական իրեր, ինչպես նաև ամեն տեսակ թանկագին իրեր։

Ընդունում է նաև ամեն տեսակ ապրանքներ ուղարկելու համար ապահովագրություններ։

Ընդունում է նաև ամեն տեսակ ապրանքներ մաքսատան միջոցով ներմուծելու համար։

Ընդունում է նաև ամեն տեսակ ապրանքներ ուղարկելու համար ապահովագրություններ։

Ընդունում է նաև ամեն տեսակ ապրանքներ մաքսատան միջոցով արտահանելու համար